

บทที่ 2

วิวัฒนาการของวิชาบรรณารักษศาสตร์ในวิทยาลัยครู

วิชาบรรณารักษศาสตร์ในวิทยาลัยครูนั้น เริ่มจัดขึ้นมาพร้อม ๆ กับการให้มีการศึกษาฝึกหัดครู ดังเช่นในระเบียบการของโรงเรียนอาจารย์เทพศิรินทร์ ก็ปรากฏว่าในโรงเรียนต้องมีห้องสมุด มีครูคนหนึ่งเป็นผู้อำนวยการห้องสมุด ฝึกนักเรียนใหม่ฝึกเปลี่ยนกันมาช่วยทำงานต่างๆ ในห้องสมุด และยังมีนักเรียนใหญ่จากโรงเรียนอื่นและห้องสมุดทวาย เช่นนี้เป็นลักษณะการสอนวิชาบรรณารักษศาสตร์เบื้องต้นนั่นเอง¹

ส่วนในวิชาครูตามหลักสูตรประกาศนียบัตรครูมูล² ครูประถม³ และครูมัธยม⁴ ก็มีวิชาห้องสมุดรวมอยู่ด้วย โดยเป็นเพียงส่วนหนึ่งของวิชานั้นเท่านั้น ยังไม่ได้แยกแยะและให้ความสำคัญเช่นปัจจุบัน เพิ่งจะมีการจัดเข้าในหลักสูตรการศึกษาฝึกหัดครูเมื่อไม่นานมานี้เอง สถาบันแห่งแรกที่เห็นความจำเป็นและความสำคัญของวิชาบรรณารักษศาสตร์ในการฝึกหัดครูได้แก่ วิทยาลัยวิชาการศึกษา ประสานมิตร เริ่มเปิดสอนและคิดเป็นหน่วยกิตให้แก่ผู้เรียนเมื่อปีการศึกษา

¹ โรงเรียนอาจารย์เทพศิรินทร์, สมุดระเบียบการสำหรับโรงเรียนอาจารย์เทพศิรินทร์ (โรงพิมพ์กษัตริย์, ร.ศ. 123), หน้า 30.

² กระทรวงศึกษาธิการ, ระเบียบการกระทรวงศึกษาธิการ เรื่องระเบียบและหลักสูตรโรงเรียนฝึกหัดครูมูล พุทธศักราช 2484 (โรงพิมพ์คุรุสภา, 2484), หน้า 47.

³ กระทรวงศึกษาธิการ, หลักสูตรประโยคครูประถมของกระทรวงศึกษาธิการ พุทธศักราช 2487 (โรงพิมพ์ช่างพิมพ์ดั่งเงา, 2487), หน้า 54.

⁴ โรงเรียนฝึกหัดครูมัธยม, โรงเรียนฝึกหัดครูมัธยม 2484 - 2489 (ประวัติหลักสูตรระเบียบการ ราชบัณฑิตยสถาน) (โรงพิมพ์ศรีหนังสือ, 2490), หน้า 41.

2500 ไซซีอิวิชาว่า "Know Your Library" มีความมุ่งหมายให้รู้จักใช้วัสดุอุปกรณ์
ห้องสมุด และคุ้นเคยกับวัสดุอุปกรณ์ กิจกรรมของห้องสมุดในฐานะผู้ใช้และในฐานะผู้ที่จะเป็น
ครูต่อไปด้วย⁵

ส่วนระดับฝึกหัดครูประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาชั้นสูง เริ่มมีวิชาบรรณารักษศาสตร์
ตั้งแต่ปีการศึกษา 2504 แต่ไม่มีหลักเกณฑ์แน่นอนนัก ไม่มีหลักสูตร ผู้สอนต้องวางหลักสูตร
เอง และเป็นเพียงวิชาเลือกเสรีเท่านั้น ไซซีอิวิชาว่า "การจัดและใช้ห้องสมุด"⁶
สถานศึกษาใดจะเปิดสอนนั้น ย่อมขึ้นอยู่กับความพร้อมของครูอาจารย์ที่จะทำการสอน และความ
สนใจของนักศึกษา⁷ ที่จะเรียนเป็นสำคัญ จนมาถึงปีการศึกษา 2508 จึงเริ่มกำหนดเป็น
วิชาบังคับสำหรับนักศึกษาทุกคนในระดับประกาศนียบัตรวิชาการศึกษา ตามคำสั่งกระทรวงศึกษา
ธิการ ที่ วก. 83/2508 เรื่องให้ใช้หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาการศึกษา เพื่อส่งเสริมการ
ศึกษาวิชาบรรณารักษศาสตร์ในระดับฝึกหัดครู และเท่ากับเป็นการช่วยสอนให้นักศึกษาได้รู้จักวิธีการ
ศึกษา ค้นคว้า และรู้จักการใช้ห้องสมุดด้วย วิชาบรรณารักษศาสตร์ที่ปรากฏในหลักสูตรประกาศนียบัตร

5

The College of Education, Catalog 1962 (Bangkok
The College of Education, 1962), p. 15.

6

กระทรวงศึกษาธิการ, หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาชั้นสูง พุทธศักราช
2504 (โรงพิมพ์การศึกษา, 2504), หน้า 8.

7

ผู้ศึกษาอยู่ในสถานศึกษาฝึกหัดครูระดับ ป.กศ. และ ป.กศ.ชั้นสูง เรียกว่า
"นักศึกษา"

วิชาการศึกษ พุทธศักราช 2508 นี้ เรียกชื่อวิชา "บรรณารักษศาสตร์" มีหลักเกณฑ์การให้คะแนน เวลาเรียน ตลอดจนรายละเอียดของรายการสอนอย่างสมบูรณ์⁸ ดังนั้นในปีการศึกษา 2508 บรรดาโรงเรียนฝึกหัดครูและวิทยาลัยครูทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค ได้เปิดสอนวิชาบรรณารักษศาสตร์แทบทุกแห่งแล้ว จะมีเพียงโรงเรียนฝึกหัดครูสกลนครเพียงแห่งเดียว ซึ่งเพิ่งเปิดสอนในปีการศึกษา 2508 สภาพของโรงเรียน สภาพของห้องสมุด และครูอาจารย์ยังไม่พร้อมที่จะทำการสอนวิชานี้ได้ แต่อย่างไรก็ดีได้เปิดสอนเมื่อปีการศึกษา 2509 เพราะวิชาบรรณารักษศาสตร์เป็นวิชาบังคับที่นักศึกษาทุกคนต้องเรียน⁹ จะเห็นได้ว่าถึงปีการศึกษา 2509 แล้วนั้น วิทยาลัยครูและโรงเรียนฝึกหัดครูทั่วประเทศได้เปิดสอนวิชาบรรณารักษศาสตร์ในระดับประกาศนียบัตรวิชาการศึกษานานทุกแห่ง โดยสอนตามหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาการศึกษ พุทธศักราช 2508 และเมื่อกรมการฝึกหัดครูได้เปิดวิทยาลัยครูใหม่อีก 4 แห่ง ในปีการศึกษา 2515 ที่จังหวัดบุรีรัมย์ ภูเก็ต จันทบุรี และลำปาง วิทยาลัยครูเหล่านั้นต่างก็ได้จัดสอนวิชานี้ได้ด้วยถึงกัน¹⁰

การเปลี่ยนแปลงหลักสูตรการฝึกหัดครูนั้น ยังไม่สิ้นสุดเพียงเท่าที่กล่าวมาแล้ว ควบคู่กันไปด้วย หลักสูตรการฝึกหัดครูของไทยสอดคล้องกับนโยบายของกรมการฝึกหัดครูและสอดคล้องต่อเนื่องซึ่งกันและกัน¹¹ ฉะนั้นการเปลี่ยนแปลงย่อมต้องเปลี่ยนแปลงทั้งสองระดับ เมื่อระดับ ป.กศ. เปลี่ยนใช้หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาการศึกษา พ.ศ. 2508 แล้ว หลักสูตร ป.กศ. ชั้นสูง จึงควรมีการปรับปรุงเพิ่มเติมหลักสูตรใหม่ด้วย

⁸ กระทรวงศึกษาธิการ, หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาการศึกษา พุทธศักราช 2508 (โรงพิมพ์การศาสนา, 2508), หน้า 52 - 53.

⁹ ไชย่มกต์ มีสินทะเลศ, เรื่องเดิม, หน้า 71.

¹⁰ จากแบบสอบถามที่ผู้เขียนจัดทำ

¹¹ คณะกรรมการพิจารณาปรับปรุงหลักสูตร กรมการฝึกหัดครู พ.ศ. 2509, "ตอนที่ 1 ความมุ่งหมาย" รายงานการพิจารณาปรับปรุงหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาการศึกษานานสูง, หน้า 1. (พิมพ์อศลำเนา)

คณะกรรมการพิจารณาปรับปรุงหลักสูตร ตามคำสั่งแต่งตั้งของกรมการฝึกหัดครูที่
 กณ. 279/2509 ได้พิจารณาร่างหลักสูตร ป.กศ. ชั้นสูง ฉบับใหม่ขึ้น และประกาศใช้ตั้งแต่
 ปีการศึกษา 2510 เป็นต้นไป ตามคำสั่งกระทรวงศึกษาธิการที่ วก. 53/2510 เรื่องให้ใช้
 หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาชั้นสูง¹² จึงได้มีหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาการศึกษา
 ชั้นสูง พุทธศักราช 2510 ซึ่งเป็นฉบับที่ใช้อยู่จนกระทั่งปัจจุบันนี้

หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาชั้นสูงฉบับใหม่มีการเปลี่ยนแปลงที่สอดคล้องกับ
 หลักสูตร ป.กศ. พ.ศ. 2508 ที่เห็นได้เด่นชัดคือ ยุติวิชาเลือกเสรีซึ่งเท่ากับยุติวิชา
 "การจัดและใช้ห้องสมุด" โดยปริยายนั่นเอง

ในหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาชั้นสูง ฉบับสุดท้ายนี้ มีเคมีวิชาบรรณารักษ
 ศาสตร์อยู่ด้วยไม่ว่าจะเป็นวิชาเอก วิชาโท และวิชาบังคับ คงมีวิชานี้ในระดับประกาศนียบัตร
 วิชาการศึกษาเท่านั้น ซึ่งเป็นวิชาบังคับที่ทุกคนต้องเรียนตามที่ใครกล่าวมาแล้วในตอนต้นของ
 บทนี้ แต่เนื่องจากทางโรงเรียนและสถาบันต่าง ๆ มองเห็นความจำเป็นและประโยชน์ของวิชา
 บรรณารักษศาสตร์ และมีความต้องการผู้ที่ทำหน้าที่บรรณารักษเพิ่มขึ้นด้วย อีกทั้งจำนวนผู้เข้า
 เรียนและจบการศึกษาในวิชาบรรณารักษศาสตร์ระดับสูงยังมีน้อยมากอยู่เอง กรมการฝึกหัดครู
 ตามมติของทางคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานห้องสมุดของกระทรวงศึกษาธิการ จึงให้
 เปิดสอนหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาบรรณารักษ ชั้นที่วิทยาลัยครูบ้านสมเด็จเจ้าพระยา ในปี
 การศึกษา 2510¹³ มีความมุ่งหมายเพื่อผลิตบรรณารักษให้แก่โรงเรียนและสถาบันต่าง ๆ

¹² กระทรวงศึกษาธิการ, หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาชั้นสูง พุทธศักราช
 2510 (โรงพิมพ์การศาสนา, 2510), หน้า 1.

¹³ กรมการฝึกหัดครู, สรุปผลงานโดยสังเขปครบรอบ 15 ปี ของกรมการฝึกหัดครู
 (โรงพิมพ์คุรุสภา, 2512), หน้า 16.

รับนักเรียนซึ่งสำเร็จการศึกษานั้น ป.กศ.ศน หรือมัธยมศึกษาปีที่ 5 หรือประโยคเตรียมอุดมศึกษาเข้าศึกษาต่อหลักสูตร 1 ปี ตามคำสั่งกระทรวงศึกษาธิการที่ วก. 91/2510 เรื่องให้ใช้หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ¹⁴ ภาจบ ม.ศ. 5 หรือประโยคเตรียมอุดมศึกษาของโรงเรียนวิชาครูอีก 3 วิชาคือ หลักการสอน หลักการศึกษา และจิตวิทยาเด็ก เมื่อจบการศึกษาจะไดรับวุฒิประกาศนียบัตรวิชาชีพ¹⁵ สามารถจะเป็นครูบรรณารักษ์ของโรงเรียนระดับประถมศึกษาได้¹⁵

ฉะนั้นในระหว่างปีการศึกษา 2510 ถึงปีการศึกษา 2513 นับได้ว่าวิทยาลัยครูบ้านสมเด็จเจ้า เป็นวิทยาลัยครูแห่งแรกและแห่งเดียวที่ผลิตครูบรรณารักษ์ระดับประกาศนียบัตร¹⁶ ออกมา มีผู้สนใจเรียนมากพอสมควร สถาบันและหน่วยงานต่าง ๆ เช่น หอสมุดแห่งชาติ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ องค์การบริหารวิเทศกิจ ฯลฯ ก็ได้ให้ความสนใจและเห็นความสำคัญ โดยการส่งบุคคลมารับการศึกษาเพิ่มเติมเป็นจำนวนหลายคน การสอนวิชาบรรณารักษศาสตร์ระดับประกาศนียบัตรดำเนินไปคยดีเป็นจำนวนมาก เพราะมีหลักสูตร ความมุ่งหมาย และอุปกรณ์การเรียนการสอนที่แน่นอน สำหรับผู้สอน นอกจากเป็นผู้ที่อยู่ในวิทยาลัยครูบ้านสมเด็จเจ้า แลยังมีผู้ทรงคุณวุฒิจากกรมการฝึกหัดครูมาช่วยอีกด้วย¹⁷ จึงทำให้วิทยาลัยครูบ้านสมเด็จเจ้า สามารถผลิตบรรณารักษ์ออกมาได้ทั้งหมดสี่รุ่น มีผู้จบการศึกษาตั้งแต่ต้นมาดังนี้

¹⁴ กระทรวงศึกษาธิการ, หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพบรรณารักษ์ พุทธศักราช 2510 (โรงพิมพ์การศาสนา, 2510), หน้า 3.

¹⁵ เรื่องเดียวกัน, หน้า 5, 8.

¹⁶ จากแบบสอบถามที่ผู้เขียนจัดทำ

¹⁷ สัมภาษณ์ นายศรีชัย เอี่ยมละออ วันที่ 28 สิงหาคม 2516.

ตาราง 9 จำนวนนักศึกษาที่สำเร็จประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นมัธยมศึกษา (หลักสูตร 1 ปี)

ปีการศึกษา	จำนวนผู้เข้าเรียน	จำนวนผู้สำเร็จการศึกษา	คิดเป็นร้อยละ
2510	28	28	100
2511	36	36	100
2512	18	18	100
2513	33	32	96.97
รวม	115	114	99.13

ที่มา : หมวดวิชาบรรณารักษศาสตร์ วิทยาลัยครูบ้านสมเด็จเจ้า

ผู้จัดในปีการศึกษา 2513 นับว่าเป็นรุ่นสุดท้ายของการศึกษาระดับนี้ เพราะในปีการศึกษา 2515 หมวดวิชาบรรณารักษศาสตร์ วิทยาลัยครูบ้านสมเด็จเจ้า ได้ขอเพิ่มเติมวิชาบรรณารักษศาสตร์เป็นวิชาโทและวิชาเอกในหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพการศึกษาระดับสูง พุทธศักราช 2510 ทั้งนี้เพื่อจะได้ปรับปรุงเปลี่ยนแปลงหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพการศึกษาระดับสูง ซึ่งมีเวลาเรียน 1 ปี และวิทยาลัยครูบ้านสมเด็จเจ้าทำการผลิตออกมาแล้วสิ้น มีผู้สำเร็จการศึกษาคณะหลักสูตรนี้ 114 คน ในหลักสูตรวิชาบรรณารักษศาสตร์ 1 ปีนั้น มีข้อบกพร่องที่สำคัญ 2 ประการคือ ผู้ศึกษาเมื่อเรียนจบแล้ว ไม่มีโอกาสศึกษาต่อในสาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์ และอีกอย่างหนึ่ง ตามวัตถุประสงค์เดิมของหลักสูตรนี้ มุ่งเพื่อจะผลิตครูบรรณารักษ

ให้กรมสามัญศึกษา แต่เมื่อผลิตออกมาแล้ว ปรากฏว่า กรมสามัญศึกษาในตอนนั้นไม่มีอัตราจ้าง จึงทำให้ผู้สำเร็จออกมาค้นหาทางศึกษาต่อสาขาวิชาการศึกษา ซึ่งทำให้การผลิตนี้โดยผลิตกับวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ การเปลี่ยนแปลงให้เป็นวิชาเอกและวิชาโทในหลักสูตร ป.กศ. ชั้นสูง แลจะทำให้เข้ากับระบบหลักสูตรของวิทยาลัยวิชาการศึกษา ผู้เรียนสำเร็จวิชานี้จากวิทยาลัยครูจะสามารถเรียนต่อในสาขาวิชาเดิมในระดับปริญญาตรีได้ และอีกประการหนึ่ง กรมวิสามัญศึกษา¹⁹ ได้เคยปรารภอยู่เสมอว่า ถ้าหากเป็นระดับ ป.กศ. ชั้นสูงแล้ว กรมฯ จะรับบรรจุเขาปฏิบัติงานห้องสมุดของกรมฯ ได้²⁰

ฉะนั้น เพื่อผลิตบรรณารักษ์ผู้ดีให้แก่โรงเรียนระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ จึงมีหนังสือ ที่ ศธ. 0304/13792 ลงวันที่ 29 พฤศจิกายน 2514 ออนุมัติให้กรมการฝึกหัดครู จัดการสอนวิชาบรรณารักษศาสตร์เป็นวิชาเอกในหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาชั้นสูงได้²¹ เพราะ

- ห้องสมุดโรงเรียนมีความสำคัญต่อการให้การศึกษาแก่เยาวชนเป็นอย่างยิ่ง ปัจจุบันโรงเรียนระดับต่าง ๆ ขาดแคลนครูบรรณารักษ์ที่จะดำเนินงานห้องสมุดให้เกิดประสิทธิภาพแก่การเรียนการสอน

¹⁹ ปัจจุบันคือ กรมสามัญศึกษา

²⁰ สัมภาษณ์ นางสาวศรีทอง สีหาพงศ์ วันที่ 22 ตุลาคม 2516

²¹ รายละเอียดดูเพิ่มเติมในบทที่ 3

- นอกจากความต้องการครูบรรณารักษ์ของกรมสามัญศึกษา และกรมวิสามัญศึกษาแล้ว กรมการปกครองก็มีความต้องการครูผู้นี้เป็นจำนวนมากอีกด้วย ²²
- หลักสูตรวิชาบรรณารักษศาสตร์ คณะอาจารย์มหาวิทยาลัยบรรณารักษศาสตร์ วิทยาลัยครูบ้านสมเด็จเจ้า ซึ่งมี นายบุญจิตต์ ชูทรงเดช อ.บ.,ป.ม., M.S. in Library Science เป็นหัวหน้าจัดทำขึ้น น.ส.ศรีทอง สีหาพงศ์ อ.บ., ป.ม., M.S. in Library Science เป็นหัวหน้าจัดทำขึ้น น.ส.ศรีทอง สีขานีเทศก์เอก ฝ่ายห้องสมุด กรมการฝึกหัดครู ได้พิจารณาเห็นสมควร ²³

จะเห็นได้ว่าวิชาบรรณารักษศาสตร์ที่มีหลักสูตรระดับประกาศนียบัตร ได้เปลี่ยนไปเป็นหลักสูตรระดับประกาศนียบัตรวิชาการศึกษามัธยมศึกษา เอกและวิชาโท แสดงว่าวิชานี้มีวิวัฒนาการเจริญก้าวหน้าขึ้นมาเป็นลำดับ และมีผู้เห็นความสำคัญที่มีต่อการศึกษามากขึ้นควบคู่กัน

อนึ่งวิชาบรรณารักษศาสตร์ เป็นวิชาที่โตมาเพิ่มเติมเป็นวิชาโท และวิชาเอกภายหลังวิชาอื่น ๆ ในวิทยาลัยพนาลัยนี้จึงขอแสดงรายละเอียดประกอบ เพื่อจะให้เห็นถึงความจำเป็นและความสำคัญของวิชานี้

การเพิ่มเติมวิชาเกษตรกรรมเป็นวิชาเอก วิชานาฏศิลป์เป็นวิชาเอก และวิชาบรรณารักษศาสตร์เป็นวิชาโท และวิชาเอกในหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาการศึกษามัธยมศึกษาชั้นสูง พุทธศักราช 2510

22

จากแบบสอบถามของ หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมการฝึกหัดครู

23

สัมภาษณ์ นายบุญจิตต์ ชูทรงเดช วันที่ 28 สิงหาคม 2516.

ขอความที่เลือกเรียนหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาชั้นสูง พุทธศักราช 2510

หน้า 2

3.2	วิชาโทและวิชาเอก	80	หน่วยกิต
	ต้องเลือกเรียนวิชาเอก 1 หมวดวิชา	40	หน่วยกิต
	และวิชาโท 2 หมวดวิชา หมวดวิชาละ	20	หน่วยกิต
	การเลือกจะเลือกได้จากหมวดวิชาต่อไปนี้ แต่ต้องไม่เลือกซ้ำกับที่เลือกไว้ในขอ 3.1		

หมวดวิชาที่เลือกได้เฉพาะวิชาเอก

วิชาดนตรีศึกษา

วิชาอนุบาลและเด็กเล็ก

หมวดวิชาที่เลือกได้เป็นทั้ง วิชาโทและวิชาเอกคือ

3.2.1 ภาษาไทย

3.2.2 ภาษาอังกฤษ

ฯลฯ

ขอความที่ขอแก้ไข

3.2	วิชาโทและวิชาเอก	80	หน่วยกิต
	ต้องเลือกเรียนวิชาเอก 1 หมวดวิชา	40	หน่วยกิต
	และวิชาโท 2 หมวดวิชา หมวดวิชาละ	20	หน่วยกิต
	การเลือกจะเลือกได้จากหมวดวิชาต่อไปนี้ แต่ต้องไม่เลือกซ้ำกับที่เลือกไว้ในขอ 3.1		

24

กระทรวงศึกษาธิการ, หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาชั้นสูง พุทธศักราช 2510 (โรงพิมพ์การศาสนา, 2510). หน้า 2.

หมวดวิชาที่เลือกได้เฉพาะวิชาเอก

วิชาอนุบาลและเด็กเล็ก
 วิชานาฏศิลป์

หมวดวิชาที่เลือกได้เป็นทั้งวิชาโทและวิชาเอก คือ

- 3.2.1 ภาษาไทย
- 3.2.2 ภาษาอังกฤษ
- 3.2.3 สังคมศึกษา
- 3.2.4 คณิตศาสตร์
- 3.2.5 วิทยาศาสตร์
- 3.2.6 ศพทรรวมศาสตร์
- 3.2.7 คนตรีศึกษา
- 3.2.8 เกษตรกรรม
- 3.2.9 นาฏศิลป์
- 3.2.10 บรรณารักษศาสตร์

หมวดวิชาที่เลือกได้เป็นวิชาโท

- 3.2.1 ศิลป
- 3.2.2 หัตถศึกษา
- 3.2.3 งานประดิษฐ์²⁵
 ฯลฯ

²⁵ คัดจากหนังสือโต้ตอบระหว่างหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมการฝึกหัดครู กับ กรมการฝึกหัดครู ลงวันที่ 18 มกราคม 2515.

วิทยาลัยครูบ้านสมเด็จเจ้าพระยา ได้เปิดทำการสอนเป็นแห่งแรกในปีการศึกษา
2515 มีรายละเอียดดังนี้

ตาราง 10 จำนวนนักศึกษาที่เรียนวิชาบรรณารักษศาสตร์ หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาการศึกษา
ชั้นสูง

ปีการศึกษา	จำนวนผู้เข้าเรียน		ระดับวิชาที่เลือกเรียน		รวม
	ชาย	หญิง	วิชาโท	วิชาเอก	
2515	8	33	18	23	41

ที่มา : หมวดวิชาบรรณารักษศาสตร์ วิทยาลัยครูบ้านสมเด็จฯ กรุงเทพมหานคร

นักศึกษาทั้งหมดจำนวน 41 คนนี้จะต้องเรียนวิชาต่าง ๆ ตามที่ผ่านวิชาการของวิทยาลัยฯ กำหนดให้เรียนเป็นแต่ละภาคเรียนไป โดยมีกำหนดไว้ว่าจะต้องให้สำเร็จภายใน 6 ภาคเรียน (สองปีการศึกษา) และถ้าเป็นวิชาโท ต้องเรียนให้ครบ 22 หน่วยกิต ส่วนวิชาเอก 40 หน่วยกิต ขณะนี้วิทยาลัยฯ ได้จัดการสอนไปแล้ว 5 ภาคเรียน และขณะที่เรียนวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ยังไม่มีผู้จบ การศึกษาวิชาโทและวิชาเอกเลย คาดว่า จะมีผู้สำเร็จได้รับวุฒิปประกาศนียบัตรวิชาการศึกษา ชั้นสูง วิชาเอกบรรณารักษศาสตร์ หรือวิชาโทบรรณารักษศาสตร์ พร้อมทั้งจะออกทำงานไ้ภายใน ปีการศึกษา 2517

26 สัมภาษณ์ นายศรีชัย เอี่ยมละออ วันที่ 28 สิงหาคม 2516.

หลังจากที่วิทยาลัยครูบ้านสมเด็จเจ้าพระยาเปิดทำการสอนแล้ว ต่อมาวิทยาลัยครูแห่งอื่น ๆ ก็ได้เปิดสอนเป็นระดับวิชาโทและวิชาเอกบาง คือ วิทยาลัยครูเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี วิทยาลัยครูนครราชสีมา นครราชสีมา วิทยาลัยครูสงขลา จังหวัดสงขลา และวิทยาลัยครูอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ในปีการศึกษา 2516 สำหรับวิทยาลัยครูมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม และวิทยาลัยครูสกลนคร จังหวัดสกลนคร คาดว่าพร้อมที่จะเปิดสอนเป็นวิชาโทได้ในปีการศึกษา 2517 ²⁷ ฉะนั้นนอกจากลาวสุพรรณแล้ว ในระยะนี้ วิชาบรรณารักษศาสตร์ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพการศึกษาระดับสูงนั้น มีวิทยาลัยครูบ้านสมเด็จเจ้าพระยาเพียงแห่งเดียวที่เปิดสอนเป็นวิชาโทและวิชาเอก วิทยาลัยครู นครราชสีมา เปิดสอนเป็นวิชาเอก และที่เปิดสอนเป็นวิชาโทเพียงอย่างเดียวมี 3 แห่ง ได้แก่ วิทยาลัยครูอยุธยา วิทยาลัยครูเพชรบุรี และวิทยาลัยครูสงขลา ทั้งนี้เนื่องจากว่า จำนวนอาจารย์ผู้สอน อุปกรณ์การสอน จำนวนผู้เรียนและหนังสือตำราที่ใช้ประกอบการเรียนการสอน ยังไม่มากพอและเพียงพอที่จะทำการสอนได้ในวิทยาลัยครูทุกแห่งทั่วประเทศ

จะเห็นได้ว่า แนวทางกระทรวงศึกษาธิการจะพยายามส่งเสริมห้องสมุดในด้านการเรียนการสอนจนเจริญขึ้นเป็นลำดับแล้วก็ตาม การเรียนอยู่ในสถาบันการศึกษาเต็มวันนั้น ยังผลิตบรรณารักษ์มาได้ไม่เพียงพอแก่ความต้องการของบ้านเมือง ดังนั้นในขณะที่มีการสอนในสถาบันศึกษาก็มีการอบรมครูประจำการเพื่อช่วยเพิ่มพูนความรู้ และส่งเสริมการเลื่อนวิทยฐานะของครูผู้ทำหน้าที่บรรณารักษ์ออกทางหนึ่งด้วย คณะกรรมการอำนวยการคุรุสภาจึงได้ขอความร่วมมือจากกระทรวงศึกษาธิการ ให้จัดให้มีการอบรมวิชาบรรณารักษศาสตร์ และนับเป็นวิชาชุดใดภายใต้หลังการอบรม โดยถือคามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการสอบวิชาชุด พ.ศ.

2505 และระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยการสอบวิชาชุด ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2507 กระทรวงศึกษาธิการเห็นควรกับข้อเสนอนี้ จึงให้กองส่งเสริมวิทยฐานะ กรมการฝึกหัดครู รวมเข้ากับคุรุสภาจัดการอบรมเพื่อการศึกษาระหว่างปีภาคเรียนในฤดูร้อน แบบนับเป็นวิชาชุด เมื่อผ่านการวัดผลภายหลังการอบรมแล้ว การอบรมประเภทนี้มีผู้สมัครเข้ารับการอบรมเป็นจำนวนมาก จนเกินกำลังความสามารถที่จะรับเข้าอบรมทั้งหมดได้ ต้องกำหนดโควตาให้แก่ทุกจังหวัด และได้เริ่มเปิดการอบรมประเภทนี้ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2503 (ปีการศึกษา 2502) ถึงปี พ.ศ. 2505 เป็นวิชาชุดครูมูล ชุดครูประถมและชุดครูมัธยม ต่อมาในปี พ.ศ. 2506 กระทรวงศึกษาธิการโดยกเลิกการอบรมวิชาชุดครูมูล และเปลี่ยนชุดครูประถมเป็นชุด ป.กศ. ดังนั้นในปี พ.ศ. 2506 จึงมีการจัดการอบรม อ.ศ.ร. เฉพาะวิชาชุด ป.กศ. และชุด ป.ม. เท่านั้น และได้เปิดอบรมวิชาใหม่ ๆ ในชุด ป.กศ. เพิ่มขึ้นอีก 5 วิชาคือ คณิตศึกษา นาฏศิลป์ เกษตรกรรม วิชาลูกเสือ และ**บรรณารักษศาสตร์**

สาเหตุที่คุรุสภาปรับวิชาบรรณารักษศาสตร์เข้ามาเป็นวิชาหนึ่งของการสอบวิชาชุดโดยเป็นวิชาหนึ่งในวิชาชุด ป.กศ. หมวด ค. นั้น เป็นผลงานของสมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทย ได้ติดต่อกับคุรุสภาเพื่อขอเปิดการอบรมวิชาบรรณารักษศาสตร์ชุด ป.กศ. จากกระทรวงศึกษาธิการ มีวัตถุประสงค์เพื่อที่จะส่งเสริมเผยแพร่วิชาบรรณารักษศาสตร์ และเพื่อให้เห็นความสำคัญของอาชีพบรรณารักษ์ ประกอบกับการสอนนับเป็นวิชาชุดภายหลังการอบรม อ.ศ.ร. ก็ได้เริ่มขึ้นแล้ว ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2506 อีกทั้งจะได้อสอดคล้องกับนโยบายการปรับปรุงห้องสมุดโรงเรียน จึงเห็นสมควรที่จะได้เปิดสอนวิชาบรรณารักษศาสตร์ชุด ป.กศ. ควบ ควบเหตุผลดังกล่าวและมีความเหมาะสม กระทรวงศึกษาธิการจึงได้อนุมัติให้วิชาบรรณารักษศาสตร์เป็นวิชาหนึ่งในการสอบวิชาชุด ป.กศ. ตั้งแต่ปีการศึกษา 2505 เป็นต้นมา²⁸

การอบรมวิชาชุดบรรณารักษศาสตร์ ประกาศนียบัตรวิชาการศึกษา เป็นทางหนึ่งของการเลื่อนวิทยฐานะของครูผู้ทำหน้าที่บรรณารักษ์ให้เป็นประโยชน์แก่ตนเองและทางราชการ การอบรมนี้กรมการฝึกหัดครูและครูสภา ร่วมกับสมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทย และขอความสนับสนุนของกระทรวงศึกษาธิการ ให้เริ่มมีการอบรมขึ้นใน พ.ศ. 2506 มีวิทยากรจากกรมกองต่าง ๆ และสถาบันการศึกษาอื่น ๆ ให้ความร่วมมือมาเป็นวิทยากรให้การอบรม เมื่ออบรมครบตามระเบียบของกรมการฝึกหัดครูก็มีสิทธิเข้าวัดผลได้ จำนวนผู้เข้ารับการอบรมวิชาชุดระดับนี้ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2506 - 2508 มี 230 คน สอบได้ 224 คน คิดเป็นร้อยละ 97.39 เนื่องจากเป็นหมวดสุดท้ายในชุด ผู้สอบได้ในหมวดวิชานี้จึงได้วิชาชุดประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาไปเลย²⁹

วิชาชุดบรรณารักษศาสตร์ ประกาศนียบัตรวิชาการศึกษานี้ ทางกรมการฝึกหัดครูอนุญาตให้สมัครสอบได้ จึงปรากฏว่า การสมัครเข้ารับการอบรมซึ่งสิ้นเปลืองค่าใช้จ่ายมากกว่า แม้จะได้ผลแน่นอนกว่าก็มีผู้นิยมมารับการอบรมน้อย ไม่พอที่จะเปิดการอบรมได้ จึงมีใครมาอบรมเป็นลำเป็นสันกันจึงเช่นการอบรมวิชาชุดบรรณารักษศาสตร์ ประโยคक्रमัธยม

การอบรมวิชาชุดบรรณารักษศาสตร์ ประโยคक्रमัธยม เริ่มขึ้นเป็นครั้งแรกเมื่อ พ.ศ. 2507 ณ โรงเรียนพาณิชย์การ พระนคร โดยสมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทยได้รับมอบหมายจากกรมการฝึกหัดครู ให้เป็นผู้จัดทำ³⁰ ที่ไม่อาจจึกให้ทันในปี พ.ศ. 2506 นั้น เพราะวิชาบรรณารักษศาสตร์ ระดับชุดประโยคक्रमัธยม อยู่ในหมวด ค. ซึ่งได้มอบให้กรมที่

²⁹ ลมูล รัตตากร, "การสอนวิชาบรรณารักษศาสตร์ การอบรมครูบรรณารักษ์ และการปรับปรุงหลักสูตรวิชาบรรณารักษศาสตร์", วารสารห้องสมุด 16 (พฤษภาคม - มิถุนายน, 2515), หน้า 268 - 271.

³⁰ สัมภาษณ์ นางสาวนิลวรรณ อินทรเคหะ วันที่ 15 กันยายน 2516.

ต้องการครูประเภทนี้จัดการเปิดอบรมวิชานี้ขึ้นเอง แต่กรมต่าง ๆ ไม่สามารถจัดดำเนินการได้ เนื่องจากมีปัญหาค่าของเรื่องการเงิน ดังนั้นเพื่อจัดปัญหาเรื่องการเงิน จำต้องเปลี่ยนหลักการ มอบให้ครูสภาจัดการอบรมเหมือนระดับ ป.กศ. ครูสภาขออนุมัติจัดการอบรมวิชานี้จากกระทรวงศึกษาธิการได้แล้ว และแก้ปัญหาเรื่องสถานที่อบรมได้เช่นกัน จึงได้เป็นเจ้าของการอบรมวิชาชุดบรรณารักษศาสตร์ประยุกต์क्रमุขในภาคฤดูร้อนขึ้นเป็นครั้งแรก ในงานนี้ครูสภาได้มอบให้สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทยเป็นผู้ดำเนินการอบรม นับว่าเป็นสมาคมที่มีบทบาทสำคัญในการอบรมวิชาชุดในระดับนี้ที่ศึกษานโยบายที่ศึกษา 31

ในการอบรมครั้งแรกมีวิชาใช้ในการอบรม 6 วิชาได้แก่ การดำเนินงานห้องสมุดโรงเรียน การจัดหาหนังสือและทำบัตรรายการ หนังสืออ้างอิง การเลือกหนังสือและจัดซื้อวัสดุห้องสมุด การแนะนำวิธีใช้หนังสือและห้องสมุด และห้องสมุดภาคปฏิบัติ ผู้เข้ารับการอบรมจะต้องอบรมทั้งสิ้น 360 ชั่วโมง (ภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ) เมื่อเสร็จสิ้นการอบรมแล้วจะมีการวัดผลทศย ผู้ที่โคละแนคั้งแต่ 50 เปอร์เซนต์ขึ้นไปจึงนับว่าสอบได้ 32

จากการศึกษาคนควาของ ไชยยงค์ มีสินทะเล ในเรื่อง การศึกษาวิชาบรรณารักษศาสตร์ในระดับนี้ที่ศึกษานโยบายที่ศึกษา 33 พบว่าในปี พ.ศ. 2507 และ 2508 มีผู้เข้ารับการอบรมทั้งสิ้น 505 คนมีผู้สอบได้ 491 คน คิดเป็นร้อยละ 97.25 และตั้งแต่ปี พ.ศ. 2509 ถึงปี พ.ศ. 2513 มีผู้เข้ารับการอบรมวิชาชุดระดับนี้ จึงแสดงในตาราง 11 ดังนี้

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

31 คณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานห้องสมุดของกระทรวงศึกษาธิการ รายงานการประชุมครั้งที่ 1/2506 - 4/2506 และครั้งที่ 1/2507 - 2/2507. (พิมพ์ออกสำเนา).

32 สัมภาษณ์ นางสาวนิสวรรณ อินทรเคหะ, วันที่ 15 กันยายน 2516.

33 ไชยยงค์ มีสินทะเล, เรื่องเกม, หน้า 61.

ตาราง 11 ผลการอบรมวิชาชุดक्रमัธยม หมวด ค. (บรรณารักษศาสตร์) ปี พ.ศ.
2509 - 2513

ปี พ.ศ.	เข้าอบรม	ขาดสอบ	เข้าสอบ	สอบได้	สอบตก	ร้อยละ
2509	349	-	349	349	-	100.00
2510	261	-	261	261	-	100.00
2511	266	-	266	226	-	100.00
2512	451	-	451	443	8	98.25
2513	444	-	444	405	39	91.22
รวม	1771	-	1771	1724	47	97.35

ที่มา : กองส่งเสริมวิทยฐานะครู กรมการฝึกหัดครู

สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทยได้ดำเนินการอบรมวิทยากรตลอดมา เป็นเวลา 7 ปี คิดออกันคือตั้งแต่ปี พ.ศ. 2507 ถึงปี พ.ศ. 2513 ครั้นถึงปี พ.ศ. 2514 กรมการฝึกหัดครูเองมีความพร้อมทุกคน ไม่ว่าจะเป็นคณาจารย์สอน สถานที่ อุปกรณ์การเรียนการสอน หนังสือ และคู่มือต่าง ๆ ฯลฯ จึงได้รับเรื่องการอบรมวิชาชุดक्रमัธยม หมวด ค. (วิชาบรรณารักษศาสตร์) จากสมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทย มาจัดการเองโดยให้วิทยาลัยครูบ้านสมเด็จเจ้าพระยา เป็นผู้ทำการอบรม และใช้สถานที่ของวิทยาลัยครูแห่งนี้ตั้งแต่แรกเริ่มเรื่อยมาจนถึงปัจจุบันนี้ การอบรมวิชาชุดนี้ใหม่แรกที่กรมการฝึกหัดครูทำเอง น.ส. ศรีทอง สีหาพงศ์ อ.บ., ป.ม., M.S. in Library Science ศึกษานิเทศก์เอกฝ่ายห้องสมุด เป็นประธานการอบรม และครั้งสุดท้ายคือในปี พ.ศ. 2516 นายบุญฉัตร ชูทรงเดช อ.บ., ป.ม., M.S. in Library Science อาจารย์เอกวิทยาลัยครูบ้านสมเด็จเจ้าพระยา เป็นประธานการอบรม

ในการอบรมแต่ละครั้ง จะมีวิทยากรจำนวนมากจากสถาบันต่าง ๆ ในกระทรวงศึกษาธิการมาเป็นผู้ให้การอบรมคือ วิทยาลัยอาชีวศึกษา ประสานมิตร วิทยาลัยอาชีวศึกษา ปทุมวัน วิทยาลัยอาชีวศึกษา บางแสน วิทยาลัยอาชีวศึกษา พระนคร กองส่งเสริมวิทย์ฐานะครู วิทยาลัยครูทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค และสถาบันอื่น ๆ สำหรับหลักสูตรที่จัดทำขึ้นตามหลักสูตรที่สมาคมของสมาคมแห่งประเทศไทยเคยใช้ออกก่อน วิทยาลัยครูบางสมเด็จฯ ได้ให้การอบรมสำหรับวิชาชุดนี้มานานมาแล้ว 3 รุ่น มีจำนวนผู้อบรมทั้งสิ้น 1278 คน³⁴ ตามสถิติการอบรมดังต่อไปนี้

ตารางที่ 12 ผลการอบรม วิชาชุดครูมัธยม หมวด ค. (วิชาบรรณารักษศาสตร์) ปี พ.ศ. 2514 - 2516

ปี พ.ศ.	เข้าอบรม	ขาดสอบ	เข้าสอบ	สอบได้	สอบตก	ร้อยละ	หมายเหตุ
2514	433	-	433	432	1	99.77	
2515	437	1	436	436	-	100.00	
2516	408	4	404	403	1	99.75	
รวม	1278	5	1273	1271	2	99.84	

ที่มา : กองส่งเสริมวิทย์ฐานะครู กรมการฝึกหัดครู

การปรับปรุงหลักสูตรวิชาบรรณารักษศาสตร์

การปรับปรุงหลักสูตรวิชาบรรณารักษศาสตร์ที่จะกล่าวในที่นี้ เฉพาะหลักสูตรวิชาชุด ครุภัณฑ์ ตามระเบียบวาทคของการสอบวิชาชุดครุ พ.ศ. 2505 วิชาบรรณารักษศาสตร์เท่านั้น

ใน พ.ศ. 2505 กระทรวงศึกษาธิการ ยอมรับวิชาบรรณารักษศาสตร์เป็นวิชาเลือก วิชาหนึ่งในหมวด ค. ครูสภาและกองส่งเสริมวิชาการ กรมการฝึกหัดครู ร่วมกับสมาคมห้องสมุด แห่งประเทศไทย ได้ดำเนินการอบรมครูในหมวดวิชานี้ดังกล่าวแล้วข้างตน เมื่อใช้หลักสูตรเดิม ในการอบรมไปเป็นเวลาห้าปีติดต่อกัน พบว่ามีหลายประการที่ควรแก่การแก้ไข เพื่อความ เหมาะสมบางประการ ดังนั้นในวันที่ 20 - 30 พฤษภาคม 2511 สมาคมห้องสมุดแห่ง ประเทศไทย จึงจัดสัมมนาวิทยากรผู้ให้การอบรมวิชาบรรณารักษศาสตร์ขึ้น มีจุดมุ่งหมายประการ ที่หนึ่งคือ เพื่อปรับปรุงหลักสูตรวิธีสอนและคำบรรยายในวิชาชุด ป.ม. วิชาบรรณารักษศาสตร์ ในการปรับปรุงดังกล่าวที่ประชุมแบ่งออกเป็นกลุ่มย่อย 5 กลุ่ม คือ

- การดำเนินงานห้องสมุด
- การจัดหาหนังสือและทำบัตรรายการ
- บริการตอบคำถามและหนังสืออ้างอิง
- การเลือกหนังสือ และ
- การสอนวิธีใช้ห้องสมุด

เพื่อพิจารณาในเรื่องหลักสูตร วิธีสอนและคำบรรยายดังกล่าวจึงนำเสนอนี้ที่ประชุม ใหญ่ร่วมกันพิจารณาอีกครั้งหนึ่ง

หลักสูตรวิชาบรรณารักษศาสตร์ ชุดครุภัณฑ์ พ.ศ. 2511 (ฉบับแก้ไขเพิ่มเติม ครั้งที่ 1) มีความแตกต่างกับฉบับเดิมซึ่งจัดทำใน พ.ศ. 2505 ในหลักการใหม่ ๆ ดังต่อไปนี้คือ

1. การแบ่งหมวดวิชา เดิมได้จัดหมวดวิชาเป็น 6 หมวดใหญ่ ๆ คือ การดำเนินงานห้องสมุดโรงเรียน การจัดหาหนังสือและทำบัตรรายการ หนังสืออ้างอิงและบริการตอบคำถาม การเลือกและจัดซื้อวัสดุห้องสมุด แนะนำวิธีใช้หนังสือและห้องสมุด และห้องสมุดภาคปฏิบัติ ในหลักสูตรใหม่แบ่งหมวดวิชาออกเป็น 6 หมวดวิชาเช่นกัน หากแต่ละหมวดนั้นแบ่งออกเป็นดังนี้คือ การบริหารงานห้องสมุด การดำเนินงานห้องสมุด การเลือกหนังสือ การจัดหาหนังสือและทำบัตรรายการ บริการตอบคำถาม และการสอนให้นักเรียนรู้จักใช้ห้องสมุด

2. วัตถุประสงค์และหัวข้อ ได้มีการปรับปรุงถ้อยคำและความหมายของวัตถุประสงค์ในแต่ละวิชา ตลอดจนแบ่งแยกหรือตัดทอนหัวข้อวิชาย่อยในหมวดวิชาต่าง ๆ เหล่านั้น เพื่อให้รัดกุมและเหมาะสมยิ่งขึ้น

3. รายละเอียดของหัวข้อวิชา ได้มีการจัดทำรายละเอียดของหัวข้อวิชาเพื่อเป็นประมวลประกอบหลักสูตรวิชาบรรณารักษศาสตร์ ชุดक्रमัธยม พ.ศ. 2511 (ฉบับแก้ไขเพิ่มเติมครั้งที่ 1) เป็นแนวทางอย่างค้ำแก่ผู้เข้ารับการอบรมและวิทยากร จะได้นำไปดำเนินการปฏิบัติทางเหล่านั้นตรงเป้าหมายตามที่ต้องการ รายละเอียดของหัวข้อวิชาใดก็ตามที่อยู่ในหมวดวิชาหนึ่ง แต่เมื่อพิจารณาแล้วเห็นว่า ควรจะย้ายไปอยู่ในหมวดวิชาอื่นที่เหมาะสมกว่าก็จัดทำไปตามนั้น ในขณะที่เดียวกันก็ระมัดระวังเป็นอย่างยิ่งมิให้รายละเอียดของวิชาใดซ้ำกันโดยใช่เหตุ หรือขาดหายไป เพราะเขาใจผิดคิดว่าวิทยากรในหมวดอื่นอีกหมวดวิชาหนึ่งจะเป็นผู้สอน เช่นนี้ เป็นต้น

4. อัตราเวลาสอนและอัตราเวลาสอบ หมวดวิชาการดำเนินงานห้องสมุดโรงเรียน เดิม ซึ่งมีอัตราเวลาสอนภาคทฤษฎี 64 ชั่วโมง และภาคปฏิบัติ 16 ชั่วโมง เนื่องจากความหลักสูตรใหม่แบ่งออกเป็น 2 หมวดวิชา คือหมวดการบริหารงานห้องสมุด และหมวดการดำเนินงานห้องสมุด ภาคปฏิบัติของวิชาทั้งสองนี้จึงเพิ่มขึ้นมาก โดยได้อัตราเวลาส่วนใหญ่มาจากห้องสมุดภาคปฏิบัติตามหลักสูตรเดิม ซึ่งเป็นชั่วโมงวิชาพิมพ์ดีด เรื่องการอบรมวิชาพิมพ์ดีดนี้ก่อให้เกิดปัญหาใหญ่คือ เรื่องสถานที่ที่ใช้ในการอบรม ที่ใดไม่มีพิมพ์ดีดเท่าจำนวนผู้เข้ารับการอบรมก็ยอมใช้สถานที่นั้นไม่ได้ ทั้ง ๆ ที่ความสะดวกอื่น ๆ มีให้เป็นเอกประการ อีกประการหนึ่ง

จำนวนผู้เข้ารับการอบรมจำเป็นต่องำกักตลง เป็นเพราะคำนึงถึงจำนวนพิมพ์คั้งกล่าว ทำให้เป็นอุปสรรคแก่การเพิ่มพูนความรู้และเลื่อนวิทยฐานะของครูผู้ทำหน้าที่บรรณารักษ์ทั้งหลายเป็นอันมาก กับการงดการเรียนพิมพ์คั้งไปนี้ทำให้เพื่อชั่วโมงทฤษฎีและปฏิบัติในวิชาอื่น ๆ ได้มากขึ้นด้วย ทั้งนี้จึงแก้ปัญหาใหญ่เขารอบรมเตรียมความรู้เรื่องพิมพ์คั้งมากอน หรือระหว่างการอบรมคอยตนเอง แลทางฝ่ายจัดการอบรมอาจจะเป็นเพียงวัดผลวิชาในชั้นปลายเท่านั้น ทยวิธีนี้ในการอบรม พ.ศ. 2512 นี้ สามารถรับผู้เข้ารับการอบรมเพิ่มขึ้นถึง 200 คน ส่วนหมวดวิชาอื่น ๆ นี้มีการเปลี่ยนแปลงอัตราเวลาภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติบ้างแต่เพียงเล็กน้อย ตามความเหมาะสมโดยพิจารณาความคิดเห็นของวิทยากรผู้ให้การอบรมในการอบรมแต่ละครั้ง กับเหตุผลอื่น ๆ ประกอบกัน อัตราเวลาภาคทฤษฎีรวม 180 ชั่วโมงเดิม และภาคปฏิบัติ 180 ชั่วโมงยังคงเดิมอยู่โดยรวมเวลาทดสอบ 16 ชั่วโมงเข้าคย รวมชั่วโมงการอบรมทั้งสิ้นเป็น 360 ชั่วโมง ตามที่กำหนดไว้ในหลักสูตรเดิม

ส่วนอัตราเวลาสอบก็ เิ่มกำหนดไว้เฉพาะอัตราเวลาสอบภาคทฤษฎี 3 ชั่วโมง ตามหลักสูตรใหม่ใดกำหนดไว้คยภา ภาคปฏิบัตินี้มีการสอบอีก 2 ชั่วโมง คย³⁶

นอกจากนี้แล้วในหลักสูตรวิชาบรรณารักษศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย พ.ศ. 2511 ฉบับแก้ไขเพิ่มเติม ครั้งที่ 1 ยังมีสาระสำคัญที่น่าสนใจคือ ในด้านความมุ่งหมาย มีความมุ่งหมายเพื่อให้รู้ถึงสาเหตุสำคัญของของสมุด ที่มีต่อการศึกษา ในรู้จักวิธีปฏิบัติงานในห้องสมุด วิธีให้บริการต่าง ๆ ของห้องสมุด ให้ได้มีประสบการณ์ในการใช้และทำงานห้องสมุด และประการสุดท้ายใหญ่เขารับการอบรม มีความรู้ความสามารถที่จะดำเนินการห้องสมุดโรงเรียนได้

ส่วนอัตราเวลาเรียน หองละ 360 ชั่วโมง แบ่งได้ดังนี้

หมวด 1	การบริหารงานห้องสมุด	36	ชั่วโมง
หมวด 2	การดำเนินงานห้องสมุด	74	ชั่วโมง
หมวด 3	การเลือกหนังสือ	40	ชั่วโมง
หมวด 4	การจัดหมู่หนังสือและทำบัตรรายการ	87	ชั่วโมง
หมวด 5	บริการตอบคำถาม	57	ชั่วโมง
หมวด 6	วิธีสอน	50	ชั่วโมง
	รวม	344	ชั่วโมง
	ศึกษาคุณงาน (ชมกิจการห้องสมุด)	8	ชั่วโมง
	สำรวจงานจำหน่ายหนังสือ	4	ชั่วโมง
	ทบทวน	2	ชั่วโมง
	ทดสอบ	2	ชั่วโมง
	รวม	360	ชั่วโมง

อนึ่ง เพื่อป้องกันความเข้าใจผิดในการดำเนินการสอนหมวด 6 วิธีสอนใหญ่จักใช้ หองสมุด คณะกรรมการฯ ผู้จัดการปรับปรุงหลักสูตรฯ ได้เสนอแนะวิทยากรไว้ว่า ในการ สอนวิชาวิธีสอนใหญ่จักใช้หองสมุดนั้น วิทยากรควรคำนึงถึงเรื่องต่อไปนี้

1. ในการสอนรายวิชาต่าง ๆ วิทยากรควรระลึกไว้เสมอว่า เราจะสอนวิธีสอน ใหญ่จักใช้หองสมุดแก่ผู้เข้าอบรม ไม่ใช่สอนวิธีใช้หองสมุดให้แก่ผู้เข้าอบรม
2. ในการสอนวิชานี้ ควรมีการใช้อุปกรณ์การสอนด้วย เช่น วิชาวิธีสอนใหญ่ จักใช้บัตรรายการ ควรมีแผนภูมิบัตรรายการประเภทต่าง ๆ ที่มีขนาดใหญ่ พอสมควรประกอบการสอนด้วย เป็นต้น
3. การเตรียมการสอนของวิทยากร
 - ก. การสอน ต้องสอนให้จบภายในเวลาที่กำหนด
 - ข. แบบฝึกหัด ควรเตรียมให้พอเหมาะกับเวลา โดยไม่ต้องใหญ่ผู้เข้าอบรม นำไปทำเป็นการบ้าน หรือทำเสร็จจากอนเวลามากเกินไป

4. ทบทวนความรู้เดิมของผู้เข้าอบรมในวิชานั้น ๆ ตามสมควรก่อนดำเนินการสอน
5. ควรจะเปิดโอกาสให้ผู้เข้าอบรมแสดงความคิดเห็น หรือเสนอวิธีสอนอย่างอื่นในวิชานั้น ๆ ด้วย
6. แบบฝึกหัดที่ให้ผู้เข้าอบรมทำ ควรจะเกี่ยวกับการเตรียมการสอน จัดทำอุปกรณ์การสอน
7. ในการวัดผลขั้นสุดท้าย ความยากง่ายของข้อสอบควรให้เหมาะสมกับความรู้และเวลาที่กำหนดไว้ในตารางสอนด้วย

ในการปรับปรุงหลักสูตรครั้งนี้ จะใช้ผู้เชี่ยวชาญคนหนึ่ง อาจจะมีการแก้ไขปรับปรุงต่อไปอีก เพื่อให้มีความเหมาะสมทุกด้าน ซึ่งเราถือว่าเป็นวิวัฒนาการอย่างหนึ่งของหลักสูตรวิชาชุด บรรณารักษศาสตร์ ระดับประโยคครูมัธยม

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย